घञि-[1]व्याचः, [2]विचित्वा इमानि रूपाण्यधिकान्यत्रेति विशेषः। अस्य धातोः ण्यन्ते सर्वत्र व्याचयिता-त्री, इत्येवमादीनि ऊह्यानि।

(1653) "व्यथ भयसंचलनयोः" (I-भ्वादिः-764. सक. सेट्. आत्म.)

घटादिः, षिच्च। '—दुःखभयचलनयोः' इति काशकृत्स्नः। '—दुःखचलनयोः' इति दुर्गः। 'दुःखे चाले भये' इति वोपदेवः इति पा. धा. समीक्षा।

व्याथकः-थिका, [3]व्यथकः-थिका, वित्यथिषकः-षिका, वाव्यथकः-थिका;
व्यथिता-त्री, व्यथयिता-त्री, विव्यथिषिता-त्री, वाव्यथिता-त्री;
इत्यादिकानि रूपाणि सर्वाण्यपि भौवादिककुथतिवत् (280) ऊह्यानि।
[4]अव्यथ्यः[A], [5]अव्याथी, [6]अव्यथी[B], [7]व्यथनः, [8]व्यथा, [9]व्याथं-व्याथम्-व्यथं-व्यथम्,

---

1. घञि कुत्वाभावे रूपमेवम्।
2. 'न क्त्वा सेट्' (1-2-18) इत्यकित्त्वेऽपि क्त्वः कृत्त्वाद् 'व्यचेः कुटादित्वम्–' (वा. 1-2-1) इति ङित्त्वेन संप्रसारणं गुणाभावश्च। तेन रूपमेवम् इति ज्ञेयम्।
3. धातोरस्य घटादित्वात् ण्यन्ते, 'घटादयो मितः' (ग. सू. भ्वादिः) इति मित्त्वात् 'मितां ह्रस्वः' (6-4-92) इति ह्रस्वे रूपमेवम्। ण्यन्ते सर्वत्र एवमेव प्रक्रिया ऊह्या।
4. 'राजसूयसूर्यमृषोद्यरुच्यकुप्यकृष्टपच्याव्यथ्याः' (3-1-114) इति कर्तरि क्यप्प्रत्यये निपात्यते। न व्यथते—अव्यथ्यः।
5. '...व्यथवदवसां प्रतिषिद्धानाम्' (ग. सू. 3-1-134) इति प्रत्यादिपाठात् णिनिप्रत्यये अव्याथी इति रूपं सिद्ध्यति इति क्षीरस्वामी। प्रकृतगणसूत्रे 'व्यथ' इत्यत्र 'व्रज' इत्येव दृश्यते।
6. 'जिदृक्षिविश्रीण्वमाव्यथ—' (3-2-157) इति तच्छीलादिषु कर्तृषु इनिप्रत्यये रूपमेवम्।
7. तच्छीलादिषु कर्तृषु युच्प्रत्यये रूपमेवम्।
8. अस्य धातोः षित्त्वाद् 'षिद्भिदादिभ्योऽङ्' (3-3-104) इति स्त्रियामङ्प्रत्ययः।
9. णमुलि, 'चिण्णमुलोः—' (6-4-93) इति णौ परत उपधायाः दीर्घः विकल्पेन भवति। तेन रूपद्वयं बोध्यम्।

A. 'समुत्तरन्ताव्यथ्यौ नदान् भियोद्ध्यसन्निभान्।' भ. का. 6-60.

B. 'न्याय्यं परिभवी ब्रूहि पापमव्यथिनं कपिम्॥' भा. का. 7-20.